

КОХАН ВЕРОНІКА ПАВЛІВНА

кандидат юридичних наук, старший дослідник,
завідувач відділу правового регулювання структурно-технологічного розвитку економіки Науково-дослідного інституту правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України
ORCID 0000-0002-3129-9266

УДК 349.2:[331.5:364-057.36]

DOI 10.37772/2518-1718-2024-2(46)-27

ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ПРОФЕСІЙНОЇ АДАПТАЦІЇ: ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ І ВИКЛИКИ¹

Соціально-трудова сфера держави зіштовхнулася з низкою правових проблем, зумовлених необхідністю здійснення професійної адаптації ветеранів війни – групи осіб, які потребують допомоги у поверненні до цивільного життя. Проблемою держави є неготовність ринку праці та соціальної сфери до працевлаштування і соціальної підтримки великої кількості осіб, потребуючих при цьому особливого підходу до праці, яку вони здатні виконувати, облаштування робочого місця і адаптації їх до мирного життя у колективі.

Гідне повернення ветеранів війни у соціум може бути забезпечене за допомогою професійної адаптації, саме тому метою статті є з'ясувати стан правового регулювання професійної адаптації ветеранів війни в Україні, дослідити види професійної адаптації ветеранів війни і послуги, які пропонуються державою цій категорії осіб у сфері професійної адаптації, з'ясувати напрями повернення ветеранів війни до праці за результатами їх професійної адаптації і проблеми їх правового регулювання.

Проведене дослідження сфери професійної адаптації ветеранів війни дозволяє висувати, що держава приділяє увагу правовому регулюванню зазначеної сфери суспільних відносин, зокрема, осучаснюється законодавство, яке встановлює види професійної адаптації ветеранів війни і послуги, пропонувані державою у цій сфері. Пропонуємо визначити три напрями повернення ветеранів війни до праці внаслідок їх професійної адаптації: (1) традиційне працевлаштування у формі найманої праці згідно із Кодексом законів про працю України; (2) працевлаштування на умовах нестандартної зайнятості; (3) започаткування і розвиток ветеранського підприємництва.

Автором зазначено, що для повноцінного застосування інституту нестандартної зайнятості та ветеранського бізнесу державі необхідно вирішити низку правових проблем, пов'язаних із правовою невизначеністю форм нестандартної праці, трудових прав працівників, задіяних до такої зайнятості, а також унормувати ветеранське підприємництво як вид господарської діяльності, визначити фінансові механізми його підтримки.

Ключові слова: ветерани війни, професійна адаптація, наймана праця, нестандартна зайнятість, ветеранське підприємництво.

Постановка проблеми. Триваюча кілька років поспіль російсько-українська війна викликала низку правових загроз для соціально-трудової сфери держави, однією з яких є поява чисельної неоднорідної за своїм складом групи ветеранів війни – осіб, потребуючих допомоги у реінтеграції до мирного життя, їх інклюзії до суспільства, з урахуванням набутого ними психологічного травматичного досвіду і проблем із здоров'ям. За прогнозом Міністерства у справах ветеранів в Україні після війни буде від 4 до 5 мільйонів осіб, на яких поширюватиметься вете-

ранська політика. Зокрема, (але не тільки) це безпосередні учасники бойових дій та люди з інвалідністю внаслідок війни [1].

Український ветеранський фонд, заснований Міністерством у справах ветеранів України, провів комплексне дослідження портрету ветерана влітку 2022 року. За його результатами вдалося окреслити фактичний портрет ветерана російсько-української війни: середньостатистичний ветеран російсько-української війни це, в переважній більшості, чоловік молодого працездатного віку – близько 30-45

¹ Статтю підготовлено в межах теми фундаментального дослідження «Правове забезпечення професійної адаптації та права на підприємницьку діяльність ветеранів війни», 2024 рік (РК УкрІНТЕІ № 0123U104874)

років, що може бути представником абсолютно будь-якої сфери зайнятості, але на сьогодні є мобілізований до лав Збройних Сил України, або займається волонтерством [2]. До того ж за даними Міноборони України за майже 10 років російсько-української війни чисельність жінок на військовій службі у Збройних силах України зросла майже вдвічі – від 16 до 31 тисячі [3]. За іншими даними станом на січень 2024 року в українській армії служить 45 587 військовослужбовців [4].

Отже, після звільнення із військової служби за станом медичного здоров'я або внаслідок демобілізації постає питання забезпечення гідного повернення ветеранів війни у соціум, що ускладнюється неоднорідністю цієї групи осіб і неготовністю ринку праці і соціальної сфери держави до працевлаштування і соціальної підтримки великої кількості осіб, потребуючих при цьому особливого підходу до праці, яку вони здатні виконувати, облаштування робочого місця і їх адаптації до мирного життя у колективі.

Забезпечення гідного повернення ветеранів війни у соціум може бути реалізоване завдяки професійній адаптації ветеранів війни, на підставі цього **метою статті** є з'ясувати стан правового регулювання професійної адаптації ветеранів війни в Україні, дослідити види професійної адаптації ветеранів війни і послуги, які пропонуються державою цій категорії осіб у сфері професійної адаптації, з'ясувати напрями повернення ветеранів війни до праці за результатами їх професійної адаптації і проблеми їх правового регулювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій за темою статті свідчить, що у сфері правової регламентації професійної адаптації ветеранів бракує вітчизняних наукових праць. Українські дослідники лише починають досліджувати проблеми захисту прав ветеранів війни у різних сферах життя. Наприклад, Р.Е. Погосян аналізує правову природу проблеми правового захисту прав ветеранів війни і визначає її як мультидисциплінарну, яка не є предметом лише однієї науки і вимагає певних комплексних підходів для її з'ясування [5]. В.І. Швердіна досліджує суспільні відносини у сфері соціального захисту учасників бойових дій та ветеранів війни, правовий статус та особливості соціального захисту цієї категорії осіб в базовому законодавстві України [6]. Правовий статус та соціальний захист військовослужбовців розглядали у монографічному дослідженні В. Й. Пашинський, Л. П. Медвідь, Б. М. Шамрай [7]. Водночас проблематика професійної, а не соціальної адаптації ветеранів війни, не висвітлювалася у вітчизняній правовій науці, що зумовлює актуальність цієї статті.

Виклад основного матеріалу. Під ветеранами війни у статті розуміються особи, які відповідно до

Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» 1993 року [8], брали участь у російсько-українській війні та отримали статус учасника бойових дій за пунктами 11, 19-22 статті 6 (розміновувачі, військовослужбовці Збройних сил України, Національної гвардії України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Державної прикордонної служби України, Державної спеціальної служби транспорту, військовослужбовці військових прокуратур, особи рядового та начальницького складу підрозділів оперативного забезпечення зон проведення антитерористичної операції центрального органу виконавчої влади, добровольці) та особи з інвалідністю внаслідок війни, які отримали статус згідно з пунктами 10-15 частини другої статті 7 цього Закону.

Правову основу професійної адаптації ветеранів війни складають Закони України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» 1993 року [8], «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» 1991 року [9], постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку організації соціальної та професійної адаптації учасників антитерористичної операції та постраждалих учасників Революції Гідності» 2017 року [10] та «Деякі питання ментальної, спортивної, фізичної, психологічної реабілітації та професійної адаптації ветеранів війни, членів їх сімей та деяких інших категорій осіб» 2024 року [11].

Згідно із п. 5 ст. 8 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» держава забезпечує соціальну та професійну адаптацію військовослужбовців, які звільняються у зв'язку із скороченням штатів або проведенням організаційних заходів, за станом здоров'я, а також військовослужбовців строкової військової служби, які до призову на строкову військову службу не були працевлаштовані, в разі відповідного звернення зазначених осіб. У разі необхідності соціальну та професійну адаптацію проходять також члени сімей військовослужбовців за їх зверненням. Адаптація зазначеної категорії осіб провадиться центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сферах зайнятості населення та трудової міграції, трудових відносин, соціального захисту населення, за рахунок коштів державного бюджету [9].

У постанові КМУ «Про затвердження Порядку організації соціальної та професійної адаптації учасників антитерористичної операції та постраждалих учасників Революції Гідності» 2017 року [10] професійна адаптація визначається як заходи, спрямовані на здобуття, відновлення та удосконалення професійних знань, умінь та навичок шляхом професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації, отримання іншої спеціальності на осно-

ві здобутого раніше ступеня (рівня) освіти, надання соціальних послуг у сфері зайнятості, підвищення професійної мобільності та конкурентоспроможності на ринку праці, забезпечення продуктивної зайнятості (абз. 2 п. 1).

Отже, згідно із законодавством видами професійної адаптації ветеранів війни визначені: (1) надання соціальних послуг у сфері зайнятості; (2) підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації за робітничою професією; (3) отримання іншої спеціальності на основі здобутого раніше ступеня (рівня) освіти, підвищення кваліфікації, проходження спеціалізації, у тому числі із скороченим строком навчання; (4) отримання другого (магістерського) рівня вищої освіти на основі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти з урахуванням їх навичок, умінь та побажань (абз. 2 п. 4 постанови КМУ «Про затвердження Порядку організації соціальної та професійної адаптації учасників антитерористичної операції та постраждалих учасників Революції Гідності» [10]).

Для отримання ветеранами війни послуг із професійної адаптації необхідне їх звернення до органу соціального захисту населення із заявою у паперовій або електронній формі (п. 7 постанови КМУ «Про затвердження Порядку організації соціальної та професійної адаптації учасників антитерористичної операції та постраждалих учасників Революції Гідності» [10]).

Державні послуги із професійної адаптації ветеранів війни спрямовані на інтеграцію цих осіб до суспільства шляхом забезпечення їх повернення до трудової діяльності і отримання доходу. Вважаємо, що внаслідок професійної адаптації ветерани війни можуть обрати один із наступних напрямів повернення до праці:

1. Традиційне працевлаштування у формі найманої праці згідно із Кодексом законів про працю України. Це може бути як повернення на попереднє місце роботи – гарантія збереження місця роботи і посади на підприємстві, в установі, організації для мобілізованих працівників, установлена ч. 3 ст. 119 КЗпП [12], так і влаштування на нове місце роботи на іншому підприємстві.

2. Працевлаштування на умовах нестандартної зайнятості. В умовах цифровізації суспільного життя і розвитку концепції гнучкості у сфері праці знайшли своє широке розповсюдження різні форми нестандартної зайнятості – економічно залежної праці, за якої трудові відносини між їх сторонами не можна назвати класичними, але все ж таки працівник є економічно залежним від свого роботодавця і підпорядковується встановленим умовам праці.

У межах цієї статті під формами нестандартної праці маються на увазі не ті нетипові форми праці, які відомі трудовому праву давно і врегульовані ним

(робота на неповний робочий день, робота на умовах строкового договору, сезонні або тимчасові роботи,) а такі нестандартні форми, як праця на цифрових платформах онлайн та офлайн (краудворк і праця за допомогою мобільних додатків), робота на умовах договору з нефіксованим робочим часом, гіг-праця, дистанційна праця, які виникли нещодавно у зв'язку із автоматизацією суспільних відносин, впровадженням високих технологій, переходом до суспільства Індустрії 4.0. На думку деяких дослідників, на поширення нестандартної зайнятості впливає концепція «гнучкозахищеності», відповідно до якої відбувається посилення захисту працюючих на нестандартних умовах в індивідуальних і колективних трудових відносинах паралельно із звуженням деяких прав працюючих за стандартними трудовими договорами [13, с. 24].

З нашої точки зору, працевлаштування ветеранів війни на умовах нестандартної зайнятості може стати вирішенням проблеми їх професійної адаптації, оскільки нетипові форми праці, викликані до життя цифровізацією суспільних відносин, характеризуються гнучкістю умов праці – робочого часу, робочого місця, інших умов трудової діяльності, що робить їх привабливими для працівників, які з різних причин, наприклад, за станом здоров'я, не можуть працювати на підставі класичних трудових договорів повний робочий день.

Однак, для застосування інституту нестандартної зайнятості в Україні необхідно визначитися з правовою регламентацією новітніх форм нестандартної праці трудовим законодавством, оскільки законодавство про працю регулює не всі нестандартні трудові відносини, зокрема, наразі дуже поширеною є праця на цифрових платформах (відомі платформи із надання послуг доставки або водійських послуг), але вона не отримала свого унормування трудовим правом. Як слушно зазначає Г.В. Кузьменко, «така законодавча дерегульованість ... не дозволяє реалізувати трудові, соціально-забезпечувальні та страхові права всім тим, хто надає перевагу нестандартній зайнятості укладанню класичного трудового договору. Це означає, що особа, яка вирішила укласти нестандартний договір залучення до праці, щонайменше не може захищати свої порушені чи обмежені права та інтереси, використовуючи механізми, визначені трудовим законодавством...» [14, с. 118].

3. Започаткування власної справи шляхом реєстрації фізичної особи-підприємця, створення суб'єкта господарювання. «За своєю схильністю та здатністю до підприємництва між ветеранами та рештою громадян немає принципової різниці: відсоток успішних бізнесів, створених військовими ветеранами, майже не відрізняється від показника інших груп населення. Водночас, власна справа дає можли-

вості для самореалізації та самостійності, що можна розглядати як елемент соціально психологічної адаптації ветеранів» [цит. за 15, с. 14].

В Україні наразі діють державні програми, які допомагають ветеранам заснувати або розвивати власний бізнес, а також гранти на відкриття справи надають різноманітні громадські організації.

Приміром, у квітні 2023 року запрацювала державна програма «Робота», у межах якої учасники бойових дій, члени їх сімей та особи з інвалідністю внаслідок війни можуть отримати грант на започаткування або розвиток власної справи. Програма передбачає виділення 250 тис грн, 500 тис грн або 1 млн грн. Претендувати на отримання коштів можуть лише особи, які мають відповідний підтверджений статус [16]. Український ветеранський фонд також час від часу оголошує конкурси на фінансування програм ветеранського бізнесу і надає гранти ветеранам війни на відкриття або розвиток власної справи [17; 18].

Погодимось із О.Ю. Ілларіоновим, що «на сьогодні підтримка ветеранського бізнесу сформована інституціонально (створено Український ветеранський фонд, проведено перші конкурси тощо), однак все ж таки все це – разові проєкти. Системності може надати лише встановлення статусу ветерана та ветеранського бізнесу у чинному законодавстві для набуття ветеранським підприємницьким рухом масовості (з опорою, переважно, не на разові конкурси, а на кредитні та власні ресурси)» [19, с. 95-96].

В Україні програми підтримки ветеранського підприємництва (і державні, і недержавні) і далі будуть розвиватися, оскільки є перспективним напрямом інтеграції ветеранів війни до мирного життя, тому законодавство потребує змін щодо визначення

правової основи ведення ветеранського підприємництва. Станом на квітень 2024 року вже оприлюднено Проєкт Закону України «Про ветеранське підприємництво», яким визначено поняття ветеранського підприємництва, принципи державної політики у цій сфері, встановлено види та форми державної підтримки ветеранського бізнесу [20]. Отже, надалі варто порушувати питання пільгового оподаткування та кредитування ветеранського бізнесу: після запровадження правового регулювання ветеранського підприємництва постають питання його заохочення, визначення фінансових механізмів його стимулювання та підтримки.

Висновки. Проведене дослідження сфери професійної адаптації ветеранів війни дозволяє висувати, що держава приділяє увагу правовому регулюванню зазначеної сфери суспільних відносин, зокрема, осучаснюється законодавство, яке встановлює види професійної адаптації ветеранів війни і послуги, пропонувані державою у цій сфері. Пропонуємо визначити наступні напрями повернення ветеранів війни до праці внаслідок їх професійної адаптації: (1) традиційне працевлаштування у формі найманої праці згідно із Кодексом законів про працю України; (2) працевлаштування на умовах нестандартної зайнятості; (3) започаткування і розвиток ветеранського підприємництва.

Для повноцінного застосування інституту нестандартної зайнятості та ветеранського бізнесу державі необхідно вирішити низку правових проблем, пов'язаних із правовою невизначеністю форм нестандартної праці, трудових прав її суб'єктів, а також унормувати ветеранське підприємництво як вид господарської діяльності, визначити фінансові механізми його підтримки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Після перемоги на 10% населення України буде поширюватися ветеранська політика. *Радіо Свобода*. 22 травня 2023. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-laputina-veterany-kilkist/32422732.html>.
2. Дослідження «Потреби ветеранів 2023» Українського ветеранського фонду Міністерства у справах ветеранів у партнерстві із соціологічною групою «Рейтинг». Київ. 2023. 64 с. URL: <https://veteranfund.com.ua/analytics/needs-of-veterans-2023/>
3. Кадалова К. В Україні зростає кількість жінок у військовій сфері, але досі актуальна проблема сексуального насильства у ЗСУ. *Divoche.Media*. 2 жовтня 2023. URL: <https://divoche.media/2023/10/02/v-ukraini-zrostaie-kilkist-zhinok-u-viyskoviy-sferi-ale-dosi-aktualna-problema-seksualnoho-nasyistva-u-zsu-doslidzhennia/>
4. Крук В. У Збройних силах України служать понад 45 тисяч жінок, з них чотири тисячі зараз на передовій. *Telegraf*. 8 березня 2024. URL: <https://www.telegraf.in.ua/kremenchug/10126526-u-zbrojnih-silah-ukrajini-sluzhat-ponad-45-tisjach-zhinok-z-nih-chotiri-tisjachi-zaraz-na-peredovij.html>.
5. Погосян Р.Е. Правова природа проблеми правового захисту прав ветеранів війни. *Juris Europensis Scientia*. 2023. № 1. С. 99–103. DOI <https://doi.org/10.32782/chern.v1.2023.19>.
6. Шевердіна В. І. До питання правової основи соціального забезпечення учасників бойових дій та ветеранів війни. *Право та інновації*. 2024. № 1 (45). С. 73–78. DOI: [https://doi.org/10.37772/2518-1718-2024-1\(45\)-10](https://doi.org/10.37772/2518-1718-2024-1(45)-10).
7. Пашинський В. Й., Медвідь Л. П., Шамрай Б. М. Правовий статус та соціальний захист військовослужбовців: поняття і правове регулювання. *Human rights and public governance in modern conditions*: монографія. С. 652–654. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-320-0-33>.

8. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від 22.10.1993 р. № 3551-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text>.
9. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20.12.1991 р. № 2011-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text>.
10. Про затвердження Порядку та умов забезпечення соціальної та професійної адаптації осіб, які звільняються або звільнені з військової служби, з числа ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, членів сімей таких осіб, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України та постраждалих учасників Революції Гідності: Постанова КМУ від 21.06.2017 р. № 432. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/432-2017-%D0%BF#Text>.
11. Деякі питання ментальної, спортивної, фізичної, психологічної реабілітації та професійної адаптації ветеранів війни, членів їх сімей та деяких інших категорій осіб: Постанова КМУ від 18.03.2024 р. № 307. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/307-2024-%D0%BF#n106>.
12. Кодекс законів про працю України. Закон від 10.12.1971 р. № 322-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>.
13. Дудін В. Протидія зловживанням гнучкими формами зайнятості: досвід ЄС. Кухня трудових прав: нариси про важливі інгредієнти: збірник статей. Київ: ВД Дакор, 2021. С 23–29.
14. Кузьменко Г.В. Вплив нестандартних форм зайнятості на правове регулювання трудових відносин в Україні. *Право і суспільство*. 2022. № 5. С. 116–121. <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2022.5.17>.
15. Гуменюк Я.О. Підтримка працевлаштування ветеранів війни в Україні. Кваліфікаційна робота. Національний університет «Києво-Могилянська академія», Київ, 2022. 50 с.
16. Єробота: українські захисники й захисниці можуть отримати грант від держави на підприємництво. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=28855d80-0eca-42eb-8a94-81a40c420189&title=Robota-UkrainskiZakhisnikiY/>
17. Варто робити своє. Конкурс Українського ветеранського фонду Міністерства у справах ветеранів у партнерстві з благодійним фондом «МХП – Громаді». URL: <https://veteranfund.com.ua/contests/varto-do-own/>
18. Варто: підтримка ветеранського бізнесу. Конкурсна програма Українського ветеранського фонду Міністерства у справах ветеранів. URL: <https://veteranfund.com.ua/contests/varto-support-veteran-business/>
19. Ілларіонов О.Ю. Ветеранський бізнес: правові засади підтримки і бізнесу. *Міжнародний науковий журнал «Грааль науки»*. 2022. № 22. С. 89–99. DOI 10.36074/grail-of-science.25.11.2022.14.
20. Про ветеранське підприємництво: проєкт Закону України від 13.11.2023 р., № 10258. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43186>.

REFERENCES

1. After the victory, the veteran policy will be extended to 10% of the population of Ukraine. *Radio Svoboda* (2023, May 22). Retrieved from: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-laputina-veterany-kilkist/32422732.html> [in Ukrainian].
2. Research ‘Needs of veterans 2023’ of the Ukrainian Veterans Fund of the Ministry of Veterans Affairs in partnership with the sociological group ‘Rating’. (2023). Kyiv. Retrieved from: <https://veteranfund.com.ua/analitics/needs-of-veterans-2023/> [in Ukrainian].
3. Kadalova, K. V. (2023). The number of women in the military is increasing in Ukraine, but the problem of sexual violence in the Armed Forces is still relevant. *Divoche.Media*. Retrieved from: <https://divoche.media/2023/10/02/v-ukraini-zrostaie-kilkist-zhinok-u-viyskoviy-sferi-ale-dosi-aktualna-problema-seksualnoho-nasylstva-u-zsuo-doslidzhennia/> [in Ukrainian].
4. Kruk, V. (2024). More than 45,000 women serve in the Armed Forces of Ukraine, of which 4,000 are currently on the front lines. *Telegraf*. Retrieved from: <https://www.telegraf.in.ua/kremenchug/10126526-u-zbrojnih-silah-ukrajini-sluzhat-ponad-45-tisjach-zhinok-z-nih-chotiri-tisjachi-zaraz-na-peredovij.html> [in Ukrainian].
5. Pohosian, R.E. (2023). The legal nature of the problem of legal protection of the rights of war veterans. *Juris Europensis Scientia*, 1, 99–103. DOI <https://doi.org/10.32782/chern.v1.2023.19> [in Ukrainian].
6. Sheverdina, V. I. (2024). Regarding the issue of the legal basis of social security for combatants and war veterans. *Law and innovations*, 1(45), 73–78. DOI: [https://doi.org/10.37772/2518-1718-2024-1\(45\)-10](https://doi.org/10.37772/2518-1718-2024-1(45)-10) [in Ukrainian].
7. Pashynskiy, V. Y., Medvid, L. P. & Shamrai, B. M. Legal status and social protection of military personnel: concept and legal regulation. In *Human rights and public governance in modern conditions*, 652–654. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-320-0-33> [in Ukrainian].

8. Law of Ukraine On the status of war veterans, guarantees of their social protection, No. 3551-XII (1993, October 22). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text> [in Ukrainian].
9. Law of Ukraine On social and legal protection of military personnel and their family members:, No. 2011-XII (1991, December 20). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text> [in Ukrainian].
10. Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine On the approval of the Procedure and conditions for ensuring social and professional adaptation of persons who are discharged or discharged from military service, from among war veterans, persons who have special merits to the Motherland, family members of such persons, family members of dead (deceased) war veterans, family members of fallen (deceased) Defenders of Ukraine and injured participants of the Revolution of Dignity, No. 432 (2017 June 21). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/432-2017-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
11. Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine on Some issues of mental, sports, physical, psychological rehabilitation and professional adaptation of war veterans, their family members and some other categories of persons, No. 307 (2024, March 18). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/307-2024-%D0%BF#n106> [in Ukrainian].
12. Labour Code of Ukraine, No. 322-VIII (1971, December 10). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> [in Ukrainian].
13. Dudin, V. (2021). Combating the abuse of flexible forms of employment: the EU experience. *The Labor Rights Kitchen: Essays on the Essential Ingredients: a Collection of Articles* (pp. 23–29). Kyiv: VD Dakor.[in Ukrainian].
14. Kuzmenko, H.V. (2022). The influence of non-standard forms of employment on the legal regulation of labor relations in Ukraine. *Pravo i suspilstvo*, 5, 116–121. <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2022.5.17> [in Ukrainian].
15. Humeniuk, Ya. O. *Employment support for war veterans in Ukraine*. Natsionalnyi universytet «Kyievo-Mohylianska akademiia», Kyiv, 2022 [in Ukrainian].
16. *E-robot: Ukrainian defenders can receive a grant from the state for entrepreneurship*. Retrieved from: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=28855d80-0eca-42eb-8a94-81a40c420189&title=Robota-UkrainskiZakhisnikiY/> [in Ukrainian].
17. *You should do your own thing. Competition of the Ukrainian Veterans' Fund of the Ministry of Veterans' Affairs in partnership with the charitable fund 'MHP - Communities'*. Retrieved from: <https://veteranfund.com.ua/contests/varto-do-own/> [in Ukrainian].
18. Worth: supporting veteran businesses. Competition program of the Ukrainian Veterans' Fund of the Ministry of Veterans' Affairs. Retrieved from: <https://veteranfund.com.ua/contests/varto-support-veteran-business/> [in Ukrainian].
19. Illarionov, O.Yu. (2022). Veteran business: legal principles of support and business. *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal «Hraal nauky»*, 22, 89–99. DOI 10.36074/grail-of-science.25.11.2022.14 [in Ukrainian].
20. Draft Law of Ukraine On veteran entrepreneurship, No. 10258 (2023, November 13). Retrieved from: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43186> [in Ukrainian].

KOKHAN VERONIKA

PhD in Law, Senior Researcher, Head of the Department of legal regulation of structural and technological development of the economy of the of the Scientific and Research Institute of Providing Legal Framework for the Innovative Development of NALS of Ukraine

EMPLOYMENT OF WAR VETERANS AS A RESULT OF PROFESSIONAL ADAPTATION: LEGAL ISSUES AND CHALLENGES

Problem setting. The social and labor sphere of the state has faced a number of legal problems caused by the need for professional adaptation of war veterans, a group of people who need assistance in returning to civilian life. The problem is the unpreparedness of the labor market and the social sphere of the state to employ and provide social support to a large number of people who need a special approach to the work they are able to perform, to arrange a workplace and to adapt to peaceful life in a team.

Purpose of the research. Ensuring a decent return of war veterans to society can be realized through the types and areas of professional adaptation of war veterans, and therefore the purpose of the research is to find out the status of legal regulation of professional adaptation of war veterans in Ukraine, to study the types of professional adaptation of war veterans and the services offered by the State to this category of persons in the field of professional adaptation, and to find

out the directions of returning war veterans to work based on the results of their professional adaptation and the problems of their legal regulation.

Analysis of recent researches and publications shows that there is a lack of domestic scientific works in the field of legal regulation of veterans' professional adaptation. Ukrainian researchers are just beginning to study the problems of protecting the rights of war veterans in various spheres of life. For example, R.E. Poghosyan analyzes the legal nature of the problem of legal protection of the rights of war veterans and defines it as a multidisciplinary issue that is not the subject of only one science and requires certain comprehensive approaches to clarify it. V.I. Sheverdina studies social relations in the field of social protection of combatants and war veterans, the legal status and peculiarities of social protection of this category of persons in the basic legislation of Ukraine. The legal status and social protection of servicemen were considered in a monographic study by V. Y. Pashynskyi, L. P. Medvid, B. M. Shamrai. At the same time, the issue of professional rather than social adaptation of war veterans has not been covered in legal science, which determines the relevance of this article.

Article's main body. The study of the sphere of professional adaptation of war veterans shows that the State pays attention to the legal regulation of this sphere of social relations, in particular, it is modernizing the legislation establishing the types of professional adaptation of war veterans and the services offered by the State in this area. We propose to identify the following areas for returning war veterans to work as a result of their professional adaptation: (1) traditional employment in the form of hired labor in accordance with the Labor Code of Ukraine; (2) employment on the terms of non-standard employment; (3) establishment and development of veteran entrepreneurship.

Conclusions and prospects for the development. In order to fully apply the institute of precarious employment and veteran business, the State needs to resolve a number of legal issues related to the legal uncertainty of forms of precarious work, labor rights of its subjects, as well as to regulate veteran entrepreneurship as a type of economic activity, and to determine financial mechanisms for its support.

Key words: war veterans, professional adaptation, hired labor, precarious employment, veteran business.

За ДСТУ 8302:2015 цю статтю слід цитувати:

Кохан В. П. Працевлаштування ветеранів війни за результатами професійної адаптації: правові проблеми і виклики. *Право та інновації*. 2024. № 2 (46). С. 179–185.